

FC Utrecht - Legia Warschau

Onderzoek naar de ongeregeldheden voorafgaand, tijdens en na afloop van de wedstrijd d.d.
3 oktober 2002

Amsterdam, 29 januari 2003

Gea Schaap
Stephan Steinmetz

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Opdracht	3
1.2	Werkwijze	3
1.3	Opbouw rapport	3
1.4	Begeleiding	4
2	Reconstructie	5
2.1	Uitwedstrijd	5
	Vorbereiding	5
	Wedstrijddag Legia Warschau – FC Utrecht	6
	Na afloop	7
2.2	Thuiswedstrijd	7
	Vorbereiding	7
	Wedstrijddag FC Utrecht – Legia Warschau	10
	De stad voor de wedstrijd	10
	Het stadion	12
	De stad na de wedstrijd	15
3	Beoordeling en conclusies	17
3.1	Inleiding	17
3.2	Formeel toetsingskader	17
3.3	De voorbereiding	18
	Informatie-uitwisseling	18
	Informatie vergaren en wegen	19
	De Poolse supporters	20
3.4	De wedstrijd	20
	Algemeen	20
	Afvoeren van de grote groep FC Utrecht-supporters	21
	Afvoeren van de bus Polen bij de Jaarbeurs.	22
	Het uitvak	22
	Overige overwegingen	23
4	Aanbevelingen	26
	Bijlagen	27
Bijlage 1	Geraadpleegde stukken	28
Bijlage 2	Geïnterviewde personen	29
Bijlage 3	Overige informatiebronnen	30
Bijlage 4	Begeleidingscommissie onderzoek	31
Bijlage 5	Situatieschets sluis onder vak V	32

1 Inleiding

1.1 Opdracht

Het had een mooie voetbalavond moeten worden, 3 oktober 2002, de avond van de UEFA-cup wedstrijd FC Utrecht – Legia Warschau. Ondanks alle voorbereidingen is er voor, tijdens en na de wedstrijd echter sprake geweest van ernstige verstoring van de openbare orde, gepaard gaande met rellen en vernielingen. Op 10 oktober 2002 heeft de gemeenteraad van Utrecht de motie *"Helderheid van zaken, lessen voor de toekomst in het voetbal"* aangenomen. Op basis van deze motie is door de raadsgriffier aan de DSP-groep verzocht om een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de ongeregelde heden en aanbevelingen te doen voor de toekomst.

Het onderzoek geeft aan hoe de verschillende partijen zich hebben voorbereid op de organisatie van de wedstrijd, met name welke informatie ze verzameld hebben over de supporters van Legia Warschau. Ook biedt het onderzoek een feitelijke weergave van alle relevante gebeurtenissen voor, tijdens en na de wedstrijd. Tevens geeft het onderzoek aan hoe de verschillende instanties omgingen met de feiten, welk beleid ze volgden, welke afwegingen zij maakten en welke beslissingen zij namen. Daarenboven is de DSP-groep verzocht een oordeel te geven over het beslissen en handelen van verschillende instanties gedurende het proces en aanbevelingen te geven voor de toekomst.

1.2 Werkwijze

Tussen eind oktober en eind december is alle relevante informatie verzameld en zijn interviews gehouden met een groot aantal betrokkenen. Hierbij is gekozen voor het spreken van betrokken sleutelfiguren op verschillende niveaus, zowel beslissers als uitvoerders. Naast het feitelijk handelen is ook de onderlinge communicatie en de wijze van besluitvorming, onderwerp van gesprek geweest. In de bijlage staat aangegeven welke functionarissen geïnterviewd zijn en welke andere informatiebronnen zijn geraadpleegd.

1.3 Opbouw rapport

De kern van het rapport wordt gevormd door hoofdstuk 2: Reconstructie. Teneinde dit feitenrelaas onomstreden te laten zijn, hebben FC Utrecht, burgemeester, politie en Openbaar Ministerie en de supportersvereniging de gelegenheid gehad om concepten van dit hoofdstuk te corrigeren op eventuele feitelijke onjuistheden. Genoemde partijen hebben gebruik gemaakt van deze gelegenheid, wat heeft geleid tot instemming van alle partijen met de vermelde feiten. Let wel, dit houdt niet in dat alle partijen het eens zijn met de gekozen formuleringen, de volgorde waarin feiten zijn weergegeven, het niveau van detaillering en de selectie van onderwerpen. Daarover blijven verschillende meningen bestaan. Voor het onderzoek was evenwel de onbetwistbaarheid van vermelde feiten vooral van belang.

Op één punt na is het gelukt om de reconstructie compleet te krijgen en dat is de kwestie van een vlag. 's Middags is een, voor Polen beledigende vlag, door de politie in beslag genomen, 's avonds dook een identieke vlag op in het stadion. Het onderzoek heeft niet met zekerheid kunnen vaststellen of het twee identieke vlaggen betrof of een en dezelfde vlag.

Hoofdstuk 3, Beoordeling en conclusies, is niet besproken met betrokkenen en bevat conclusies en overwegingen.
In hoofdstuk 4 staan aanbevelingen opgenomen die van pas kunnen komen bij de voorbereiding van toekomstige wedstrijden.

1.4 Begeleiding

Ter begeleiding van het onderzoek is uit de gemeenteraad een commissie samengesteld waarmee twee keer overleg heeft plaats gevonden: vóór aanvang van de werkzaamheden en na afronding van de rapportage. Deze begeleidingscommissie had tot doel het onderzoeksproces te begeleiden en te controleren of de onderzoeksvragen voldoende worden beantwoord. De samenstelling van deze begeleidingscommissie is in de bijlage opgenomen.

Rest ons nog te melden dat alle instanties en personen die wij hebben benaderd, volledig hebben meegewerkt aan het onderzoek.

2 Reconstructie

2.1 Uitwedstrijd

Vorbereiding

Op 31 augustus 2002, de dag nadat de UEFA door loting Legia Warschau en FC Utrecht aan elkaar had gekoppeld, vloog een delegatie van FC Utrecht naar Warschau. De uitwedstrijd zou op 19 september plaatsvinden in Warschau, de return in Utrecht op 3 oktober. Onder de delegatie bevond zich, naast leden van de technische en commerciële staf, de stadionmanager, verantwoordelijk voor de wedstrijdorganisatie. Het initiatief voor deze reis was genomen door de afdeling sportieve en technische zaken van FC Utrecht. Doel van deze reis was meerledig: de technische staf wilde de tegenstander bekijken, de overigen wilden hotels bekijken, kennis maken en eerste contacten leggen voor de uitwedstrijd van 19 september. Voor de supportersvereniging, en ook voor de supporterscoördinator, was deze snelle, onaangekondigde start van de voorbereiding op de uitwedstrijd, een onaangename verrassing. De club plaatste de reis vooral in het kader van de oriëntatie ten behoeve van de businessclub, naast uiteraard de interesse van de trainer voor de kwaliteiten van de komende tegenstander. Het korte bezoek aan Warschau gaf geen positief beeld over de te verwachten ambiance en ontvangst. Aanwezigen omschreven de sfeer rond de aldaar bezochte wedstrijd als intimiderend voor de tegenstander, omgeven met veel politie en gelardeerd met een opzweepende stadionomroeper. Het stadion zelf was verouderd.

Op basis van deze ervaringen in Warschau is op 2 en 9 september in overleg met de supportersvereniging, door FC Utrecht besloten geen nieuw bezoek aan Warschau te brengen, en ook geen reis voor supporters naar Warschau te organiseren. Alle verder overleg tussen FC Utrecht en Legia Warschau is per telefoon en fax verlopen. De supportersvereniging had intussen zelf al voorbereidingen voor een busreis getroffen. Tijdens het bezoek direct na de loting, is het FC Utrecht niet gelukt contact te leggen met georganiseerde supporters of functionarissen van politie of club die de begeleiding van Poolse supporters regelen, dan wel de ontvangst van Nederlandse supporters zouden kunnen begeleiden. Pogingen in die richting liepen stuk op enerzijds de taalbarrière en anderzijds de lokale gewoonte dat begeleiding van supporters gelijk staat aan massieve inzet van politie zonder behoefte aan overleg met derden. De politie Utrecht had op dat moment geen contact met de Poolse politie omdat deze in Warschau niet beschikte over een voetbalcoördinator.

De verstandhouding tussen de besturen van beide clubs was overigens positief. Het maken van feitelijke afspraken over kaartverkoop en andere praktische zaken, verliep via de commerciële medewerker van Legia Warschau, die als enige de Engelse taal machtig was. Via hem is geregeld dat er 1200 plaatsen ter beschikking van FC Utrecht zouden worden gesteld, de capaciteit van het bezoekersvak. Op 11 september kwamen de kaarten ter beschikking van FC Utrecht die de verkoop regelde. Uiteindelijk zijn naast 100 leden van de businessclub 872 supporters van FC Utrecht met bus, trein en eigen vervoer afgereisd naar de Poolse hoofdstad.

De mate waarin stewards en andere functionarissen van FC Utrecht een rol zouden spelen ter begeleiding van de "eigen" supporters in Warschau, was onderwerp van discussie. Normaal reizen naar uitwedstrijden, naast de supporterscoördinator, twee stewards mee op elke vijftig supporters. Nu achtte de club dat overbodig en zelfs ongewenst. Het vooruitzicht dat de stewards klem zouden komen te zitten tussen de eigen supporters en een afzetting van Poolse ME-ers, leidde bij de clubleiding tot een negatief besluit in deze. FC Utrecht schatte in dat er veel Poolse politie aanwezig zou zijn en dat de mogelijkheid goede afspraken te maken ontbrak. Om deze redenen koos de club voor een minieme begeleiding, bestaande uit twee hoofdstewards en de supporterscoördinator. Het eerdere voornemen om acht stewards en de supporterscoördinator ter begeleiding van de supporters mee te sturen, verviel daarmee. Deze drie functionarissen zouden ook niet ter begeleiding mee gaan maar als observanten: ogen en oren open houden. De supporterscoördinator kon zich niet vinden in deze, in zijn ogen, beperkte rol en heeft aangekondigd op deze voorwaarden niet mee te gaan naar Warschau. Met als doel observatie ter plekke en eventuele bemiddeling tussen FC Utrecht-supporters en Poolse politie, reisden separaat vier Utrechtse politiefunctionarissen naar Warschau. Deze werden vergezeld door een medewerker van de gemeentelijke afdeling Openbare Orde, Veiligheid en Bestuurlijke Organisatie. Op 19 september voegden zij zich om 10.00 uur bij de FC Utrecht-supporters.

Wedstrijddag Legia Warschau – FC Utrecht

De supportersvereniging is met circa 240 mensen in 5 bussen naar Warschau gereisd en had voor hen ook een hotel geregeld. Daarnaast zijn ongeveer 630 supporters op eigen gelegenheid naar Polen gegaan.

Een deel van de supporters bevond zich 's middags in de vernieuwde binnenstad van Warschau. De tocht vandaar naar het stadion kon niet met bussen worden afgelegd en leidde uiteindelijk tot een georganiseerde wandeling over het rechter trottoir, begeleid door de politie op de middenweg, nu en dan onder bedreiging van groepen harde kernleden van Legia Warschau vanaf het linker trottoir.

De supporters die gebruik maakten van de georganiseerde reis van de supportersvereniging, kwamen na veel vertragingen en een tussenstop bij het hotel krap op tijd aan bij het stadion.

Eenmaal aangeland in het uitvak van het stadion, bleek de massale inzet van de politie: 839 man. Bewapend met onder andere traangas, vormden zij een cordon rond het uitvak. Leden van de supportersvereniging probeerden in de rust bussen te regelen voor de terugreis naar het hotel. Dit bleek niet mogelijk in verband met verplichte rustperiodes voor de chauffeurs, zoals voorgescreven in de rijtijdenwet. De wedstrijd ging met 4-1 verloren en na afloop moesten de FC Utrecht-supporters nog geruime tijd wachten eer ze van de politie het stadion mochten verlaten. Dat gebeurde in groepen van 30 tot 40 personen die onder begeleiding van de politie naar de hotels liepen, een wandeling van circa een uur. De groepen werden verbaal bedreigd door Legia-supporters maar voelden zich tegelijk ook geïntimideerd door de politie die de confrontatie voorkwam. Feitelijke ongeregelheden hebben zich niet voorgedaan al was de spanning hoog. Vooral rond het Portos Hotel dat de supportersvereniging had geboekt voor haar 240 klanten, was de sfeer die nacht grimmig. Groepen Legia-supporters zochten de confrontatie maar de aanwezigheid van de Poolse politie heeft een gewelddadig treffen voorkomen. Al met al ondergingen de FC Utrecht-supporters de nederlaag gedwee, hebben zij geen uitdagend gedrag vertoond, zochten de confrontatie niet op, waren wel geïntimideerd en soms zelfs bang. Angst die op de terugweg (sommigen

de nacht na de wedstrijd, de meesten de volgende dag) volgens ooggetuigen her en der omsloeg in een aankondiging van revanche.

Na afloop

Terug in Utrecht ontstond bij de club twijfel over wat er precies gebeurd was in Warschau. Artikelen in het Utrechts Nieuwsblad op 24 september en uitlatingen van de voorzitter van de supportersvereniging, deden vermoeden dat er wel degelijk sprake was geweest van een gewelddadig treffen tussen supporters van Legia en Utrecht. Politie en club hebben per fax gepoogd van de zijde van de Poolse politie duidelijkheid te verkrijgen over de feitelijk gebeurtenissen rond de 19^e september in Warschau. Vooral berichten in de media over een belegering van het supportershotel en het gooien van bloempotten uit de ramen van het hotel naar Poolse skinheads, wilden politie en club geverifieerd zien. Na de 3^e oktober heeft de Poolse politie geantwoord op de herhaalde verzoeken uit Utrecht. Op 10 oktober berichtte de politie van Warschau aan de Utrechtse collega's dat er sprake was geweest van 50 Legia-supporters die bij het Portos hotel de Utrecht-supporters wilden provoceren maar dat dezen na tussenkomst van de politie zijn weggegaan. Gewelddadige incidenten tussen de supporters hebben zich niet voorgedaan. Ook bronnen die in Polen de wedstrijd hebben bezocht (supporters, functionarissen van club, gemeente en politie), kunnen niet uit eigen waarneming bevestigen dat er gewelddadige incidenten hebben plaats gevonden. Wel overheerste na afloop van de wedstrijd in Polen, bij verschillende supportersgeledingen een sterk gevoel van intimidatie en angst, wat bij delen van de supporters revanchistische gevoelens opriep. De uitslag van de voetbalwedstrijd werkte niet temperend op deze gevoelens.

2.2 Thuiswedstrijd

Vorbereiding

De kaartverkoop

Legia Warschau heeft aanvankelijk verzocht om 1200 kaarten, iets meer dan de door de UEFA verplichte 5% kaarten voor de bezoekende ploeg (in dit geval 900). FC Utrecht heeft ervoor gekozen eerst de 549 kaarten van het uitvak V ter beschikking te stellen aan Legia Warschau. Mocht Legia behoefte hebben aan meer, zo is aan de contactman van Legia kenbaar gemaakt, dan kon het aantal trapsgewijs worden uitgebreid tot maximaal 1200. Vak W zou in dat geval ook tot uitvak worden omgevormd door de scheidingswand te verplaatsen.

Omdat vanuit Warschau werd doorgegeven dat alle kaarten verkocht zouden worden, maakte FC Utrecht tien dagen voor de wedstrijd bekend aan de politie van Utrecht, dat op de dag van de wedstrijd geen kaartverkoop plaats zou vinden. Het draaiboek van de politie, district Tolsteeg, vermeldde dan ook dat er geen kaartverloop plaats zou vinden op de dag zelf.

Enkele dagen voor de thuiswedstrijd meldde Legia Warschau nog 219 kaarten over te hebben (330 verkocht). Deze kaarten zouden op de wedstrijddag weer aan FC Utrecht worden overhandigd. De club stelde aan politie en gemeente voor deze resterende kaarten ter beschikking te houden voor losreizende Poolse supporters, en alleen te verkopen op vertoon van Poolse legitimatie. Politie en gemeente hebben ingestemd met deze kaartverkoop op de dag zelf. Het draaiboek van FC Utrecht, op 1 oktober per e-mail verzonden aan gemeente en politie, meldde dat kaartverkoop op de dag zelf plaats zou

vinden in de ticketbox alsmede bij de kassa in de sluis van vak V, het uitvak. Op 2 oktober meldde de Poolse politie aan de politie van Utrecht, dat 350 kaartjes waren verkocht, een dag later bleken dat er 313 te zijn. De Warschause politie meldde ook te verwachten dat in totaal 500 Polen naar Utrecht zouden afreizen waarvan 80% behoort tot de C-categorie, de meest agressieve fans.

De geleiding van Poolse supporters

Op de globale inschatting van de politie uit Warschau na, hebben FC Utrecht en de politie Utrecht van meet af aan geen beeld gehad van het aantal Polen dat voor de wedstrijd naar Utrecht zou komen, noch uit welke richting ze zouden komen en met welke wijze van vervoer. Met Legia Warschau en de Poolse politie is het niet gelukt hierover tot praktische afspraken te komen. Namen van busondernemingen, kentekens van voertuigen en dergelijke gegevens waren niet bekend bij de Poolse politie en dus ook niet bij de Utrechtse politie.

De link met ADO Den Haag

Parallel aan de stedenband van Den Haag met Warschau, hebben de harde kernsupporters van Legia Warschau een band met de hooligans van ADO Den Haag. Twee weken voor de wedstrijd verschenen op internetsites van FC Utrecht-supporters de eerste signalen dat Poolse supporters via Den Haag naar Utrecht zouden komen. Op initiatief van de Utrechtse politie was geruime tijd voor 3 oktober overleg gevoerd met de RID (Regionale Inlichtingen Dienst) van de politie Haaglanden. De laatste dagen voor de wedstrijd en op de wedstrijddag zelf, hebben beide politiecursen intensief informatie uitgewisseld over vermoede en feitelijke bewegingen van Polen en ADO Den Haag supporters in Den Haag. Ook is er informeel bestuurlijk overleg geweest tussen de burgemeesters van Utrecht en Den Haag.

Op internet, om precies te zijn in de gastenboeken van verschillende sites, was de week voor de thuiswedstrijd intussen een verhoogde activiteit waarneembaar van supporters die te kennen gaven de Polen die naar Utrecht zouden komen gewelddadig te benaderen. Vooral de berichten over wat zich in Warschau zou hebben afgespeeld, waren op internet aanleiding tot extra negatieve en dreigende taal tegenover Polen in het algemeen.

De risicoanalyse

Bij de politie was in de aanloop naar 3 oktober sprake van verhoogde waakzaamheid, hoger ook dan bij andere UEFA-cupwedstrijden. Zoals gebruikelijk bij avondwedstrijden in Europees verband, kende de politie de wedstrijd vooraf het predikaat "hoog risico" toe. Deze kwalificatie heeft vooral gevolgen voor het aantal agenten dat op de wedstrijddag wordt ingezet. Gezien de informatie die de politie uit eigen kanalen opving, trof de politie extra maatregelen in de voorbereiding. Een draaiboek met meerdere scenario's is opgesteld met deeldraaiboeken voor binnenstad en stadion.

In de voorbereiding formuleerde de politie als hoofddoel "*voorkomen van verstoring van de openbare orde(...) en aanhouden van personen die zich schuldig maken aan (ernstige) strafbare feiten*" en als bijkomende doel "*het voorkomen van een gewelddadige confrontatie tussen groepen voetbalsupporters*".

In de voorbereiding sprak de politie op 1 oktober uit, dat zij 225 mensen wilde inzetten, op 3 oktober zelf werd dit besloten door de driehoek (overleg burgemeester, politie, openbaar ministerie). De politie ging ervan uit dat supporters van beide clubs de confrontatie zouden opzoeken en bereidde zich voor om:

- Poolse voertuigen op weg naar Utrecht te 'spotten' en naar het stadion te begeleiden;
- FC Utrecht-supporters te weren van Hoog Catharijne (HC) in verband met Poolse supporters die per trein zouden kunnen arriveren.

Ook ervaringen van eerdere avondwedstrijden in UEFA-cupverband zijn door de politie gebruikt om vooraf een beeld te vormen van wat er op 3 oktober zou kunnen gebeuren. Zowel voorafgaand aan de thuiswedstrijden tegen Parma als tegen Sturm Graz namelijk, werd er einde middag door FC Utrecht supporters stevig gedronken in cafés in de binnenstad, glas op straat gooid, werd HC met drank betreden en werden vooral allochtonen daar lastig gevallen. Deze ervaringen, gevoegd bij de geagiteerde stemming onder FC Utrecht supporters en de slechte naam die Legia-supporters hadden, waren voor de politie aanleiding om de risico's op verstoring van de openbare orde hoog in de schatten. Ook heeft de politie nog informatie ingewonnen bij collega's in Barcelona omdat daar ervaring leek te zijn opgedaan met Legia Warschau supporters. Deze informatie was overigens niet bruikbaar omdat daar louter Poolse VIP's waren geweest.

Benevens praktische maatregelen rond eventuele vergroting van het uitvak, heeft FC Utrecht zich niet extra geprepareerd op de wedstrijd, vergeleken met andere UEFA-cupwedstrijden. De club had geen signalen dat er rellen zouden kunnen uitbreken. Er was wel kennis genomen van enige spanning onder bepaalde groepen supporters, maar deze oversteeg in de ogen van FC Utrecht niet de spanning van eerdere wedstrijden die zonder rellen zijn verlopen. Gezien de summiere informatie van Legia Warschau over hoeveel Polen wanneer en op welke wijze zouden komen, heeft FC Utrecht afgezien van pogingen iets 'met of voor' de Polen te organiseren.

Op de omslag van het draaiboek van de FC Utrecht voor de wedstrijd, kreeg deze de aanduiding "enig spanningsveld" waar de keuze is tussen "laag", "enig" of "hoog" spanningsveld. De aanduiding "hoog" spanningsveld wordt alleen gebruikt voor wedstrijden waar voor de bezoekers combivervoer verplicht is (in casu een verbod op eigen vervoer). Aangezien de UEFA deze verplichting niet heeft opgenomen in haar "Regulations of safety and security" is "enig" spanningsveld de hoogste categorie die voor UEFA-cupwedstrijden gebruikt kan worden door de club. FC Utrecht was niet op de hoogte van het feit dat gemeente en politie de risico's rond de wedstrijd als "hoog" hadden gekwalificeerd. Gemeente en politie hebben niet gereageerd op de kwalificatie "enig" risico, zoals vermeld op het draaiboek van FC Utrecht d.d. 1 oktober. Reden hiervoor is dat het verschil in kwalificatie voor betrokkenen algemeen bekend was. In de weken voor de wedstrijd hebben politie en club op operationeel niveau overigens intensief overlegd over de te nemen maatregelen.

De verbouwing van het stadion

Club, politie en gemeente hebben operationeel en informeel veel contact gehad in de voorbereiding van de wedstrijd. Speciale aandacht ging hierbij uit naar de actuele staat van veiligheid van het stadion, gezien de verbouwing die gaande is. Eind september, vóór de wedstrijd tegen Vitesse, was door politie, gemeente, brandweer, aannemer en club geconstateerd dat:

- de lexaanwand op de U-tribune, richting V-tribune, niet geblindeerd was;
- hekken in de gracht tussen de vakken U en V vernieuwd moesten worden;
- er geen afscheidingsnet hing tussen de vakken U en V, feitelijk een net tussen V en het veld want vak U staat haaks op vak V – ertussen zit een open ruimte.

Afspraken zijn op basis van deze schouw niet vastgelegd, het was vooral een waarneming waarbij onderling adviezen (zoals het treffen van bovenstaande maatregelen) werden gegeven.

Op 2 oktober, een dag voor de wedstrijd tegen Legia Warschau, heeft wederom door betrokkenen een schouw plaats gevonden van het stadion om na te gaan of op een adequate wijze alle veiligheidsmaatregelen waren genomen. Bij die gelegenheid werd geconstateerd dat:

- de lexaanwand geblindeerd was;
- de hekken tussen U en V vernieuwd waren en de hekken tussen V en W extra gebarricadeerd waren;
- het afscheidingsnet tussen vakken U en V (tussen V en veld) niet was aangebracht;
- er wel een net was opgehangen tussen V en W (vakken liggen naast elkaar).

Deze constatering vormden voor geen van de aanwezigen aanleiding tot aanpassingen of overige acties.

Incident in de binnenstad

Op de avond voor de wedstrijd vond aan de Steenweg een incident plaats dat, naar de mening van gemeente en politie, hen versterkte in hun stelling dat terecht de nodige voorzorgsmaatregelen werden getroffen. Tegen zeven uur 's avonds werd een Poolse man, die bij zijn vriendin in Utrecht verbleef, lastig gevallen. Enkele mannen, komende uit de richting van het terras van café Karel de Stoute, spraken hem aan, sloegen hem in het gezicht en bedreigden hem met een mes. Veiligheidscamera's hebben het gebeuren vastgelegd, inclusief het slaan met een ketting dat leidde tot de vlucht van de Pool in een nabij gelegen shoarmatent.

Wedstrijddag FC Utrecht – Legia Warschau

De stad voor de wedstrijd

Tijdens het driehoeksoverleg in de ochtend van 3 oktober is de voorgenomen strategie voor de dag besproken en vastgesteld. De politie zou de hele dag op twee locaties aanwezig zijn: in de binnenstad en bij het stadion. Bij eerdere wedstrijden was als tactiek gekozen voor het volgen van de supportersschare (van binnenstad naar stadion), ditmaal was ervoor gekozen om op beide locaties van meet af aan aanwezig te zijn om confrontaties te verijdelen. In de driehoek die ochtend werd ook besloten dat, met gebruikmaking van de videobeelden van de avond ervoor, getracht zou worden de daders van het eerder genoemde incident te arresteren. Op verzoek van de algemeen commandant zou zo nodig de driehoek later die dag bijeen worden geroepen.

De sfeer in de binnenstad was in het begin van de middag broeierig. Tegen drieën tekenden zich de eerste ongeregelheden af: groepjes FC Utrecht-supporters dreven kleine groepjes Polen in het nauw. De politie wist meerdere keren een confrontatie te voorkomen en begeleidde groepjes Polen naar het stadion. Op de Steenweg werd een spandoek met de tekst "Fuck Polska" in beslag genomen door reguliere politie. Een soortgelijk spandoek dook 's avonds op in het stadion.

De grote groep FC Utrecht-supporters in de binnenstad

Om 16.50 riep de algemeen commandant van politie de driehoek bijeen in verband met de toename van incidenten in de binnenstad. Intussen zorgde een groep FC Utrecht-supporters van circa 200 man voor veel overlast in de binnenstad. De groep probeerde Hoog Catharijne in te trekken wat de politie met geweld verijdelde. Na enig gejaag heen en weer sloot de politie de groep om circa 17.00 uur in bij de Bakkerstraat/Lange Elizabethstraat. Over en weer is fysiek geweld gepleegd. Op aangeven van de officier van justitie, zag de driehoek geen juridische gronden om de groep als geheel aan te houden. Daarvoor ontbrak het redelijke vermoeden van schuld van het plegen van strafbare feiten door de hele groep. De driehoek besloot daarop om als ordemaatregel de groep geconcentreerd naar het stadion te doen vervoeren. Met deze mogelijkheid was in het draaiboek van de politie rekening gehouden. Ook besloot de driehoek dat eerst individuele verdachten moesten worden aangehouden.

Het sturen van de groep supporters naar een ándere plaats dan het stadion (of buiten de gemeentegrenzen zetten), is geen onderwerp van discussie geweest in de driehoek.

Bij het instappen in de bussen van de GUV op de Mariaplaats, vanaf 17.30 uur, werden de supporters gefouilleerd. Ook werden door de politie enkele personen aangehouden omdat zij verdacht werden van openlijke geweldpleging eerder op de dag. Tevens worden vijf verdachten aangehouden in verband met het kettingincident met de Poolse man op de vorige avond aan de Steenweg. Met de supporters ging ook de ME mee in de bussen om de orde te handhaven. FC Utrecht verzocht de politie om de bussen niet eerder dan 19.00 uur bij het stadion te laten aankomen. Met dat doel volgden de bussen een omweg en om precies 19.00 uur kwamen ze bij de hoofdingang aan.

De Polen uit Den Haag

De politie Den Haag berichtte de politie Utrecht over een groep van circa 150 Polen die per trein onderweg zou zijn naar Utrecht. Met de NS werd afgesproken deze eventuele groep op station Vleuten-De Meern uit te laten stappen en ze daar vandaan met bussen naar het stadion te vervoeren. Op station Vleuten-De Meern bleken in de treinen tussen 17.15 en 18.00 geen Polen te zitten.

Uiteindelijk werd een bus met Polen uit Den Haag om ongeveer 18.30 uur door de politie getraceerd op de weg der Verenigde Naties. Deze bus kwam bij de Jaarbeurs tot stilstand waarbij de Poolse supporters uit de bus sprongen en zich om circa 19.00 uur richting HC begaven. De politie versperde de toegang en voorkwam met geweld dat de supporters HC binnen gingen. De meeste Poolse en enkele Haagse supporters werden de bus weer ingedreven en naar het stadion vervoerd. Een twintigtal ging te voet naar het stadion, gevolgd door politie.

Kleine groepen FC Utrecht-supporters

Los van de groep FC Utrecht-supporters die vanaf de Mariaplaats werd afgevoerd richting stadion, trokken nog enkele groepjes supporters door de binnenstad. Zo'n veertigtal liep rond en deels ook in HC, waarbij ze mensen aanspraken om te horen of ze wellicht uit Polen kwamen. Tegen 19.30 uur bekogelden tien tot vijftien personen met stenen een stadsbus en kort daarna riepen veertig FC Utrecht-supporters " Hamas Hamas" in café de Luifel. De stenengooiers konden nog voor de wedstrijd worden aangehouden. De groep uit café De Luifel niet omdat de prioriteiten van de politie op dat moment elders lagen, op plaatsen waar ordeverstoringen en confrontaties dreigden.

Het stadion

In het stadion verliepen de zaken aanvankelijk zonder bijzonderheden. 's Ochtends om 10.00 had het UEFA-overleg plaats gevonden. De hele middag verzamelden zich kleine groepjes Polen rond het stadion en tot 17.00 uur waren er 29 kaartjes verkocht bij de servicedesk van FC Utrecht. Op straat werd door een aantal Polen ook alcohol genuttigd. Rond die tijd bevonden zich circa honderd Polen bij het stadion. Om circa 17.15 besloot de driehoek aan FC Utrecht te verzoeken het bezoekersvak te openen voor de Polen. Daarmee kon de kans op confrontatie tussen de "zoekende" FC Utrecht-supporters en de Pools supporters, verkleind worden. Rond 17.30 uur heeft de burgemeester hierover gesproken met de voorzitter van FC Utrecht.

De grote groep provocerende FC Utrecht-supporters zat op dat moment weliswaar nog klem bij de Mariaplaats, maar daarnaast trokken de kleinere groepen FC Utrecht-supporters, vlussend op confrontatie met Polen, door het centrum. Eerder (rond 16.00 uur) had de politie de veiligheidscoördinator van FC Utrecht gebeld met het verzoek het vak voor de Polen eerder te openen. De club zou, normaal gesproken, tegen 19.00 uur met zijn stewards op sterkte zijn. De club wilde het vak pas openen als er voldoende stewards waren. Na intern overleg deelde de club rond 17.30 uur mee aan de politie dat vak V open kon.

Het uitvak

Om 17.40 heeft de veiligheidscoördinator van FC Utrecht (VC) het buitenhek van vak V geopend. Op dat moment startte de politie met het toelaten van Poolse supporters tot de sluis, na kaartcontrole en fouilleren. Intussen maakte de VC kennis met de ME die positie innam op het bordes in het uitvak en gaf hij de stewards laatste instructies. Vervolgens heeft hij het tourniquet (onderdeel van het binnenhek) geactiveerd. Tussen opening buitenhek en activeren tourniquet heeft een korte periode gezeten, ongeveer 10 tot 15 minuten. In die periode zijn enkele tientallen supporters tot de sluis toegelaten. Toen het tourniquet geactiveerd werd, waren er vier stewards plus de VC aanwezig om de reguliere toegang gecontroleerd uit te voeren:

- kaartcontrole vóór het tourniquet;
- door het tourniquet;
- fouilleren ná het tourniquet, en bij geen probleem;
- naar boven het vak in (zie ook bijlage 1, Situatieschets sluis onder Vak V).

Twee stewards hielden vóór het tourniquet toezicht (dus tussen buitenhek en tourniquet), de andere twee stewards verrichtten de kaartcontrole en het fouilleren. Deze toegangscontrole gold specifiek voor het uitvak. Bij de overige vakken werd steekproefsgewijs gefouilleerd door de stewards. In het draaiboek van FC Utrecht stond dit verschil in controle voor verschillende vakken aangekondigd.

Rond 18.15 uur had de club besloten om de kaartverkoop voor de Polen geheel te concentreren in de kassa midden in de sluis van vak V, en niet meer bij de ticketbox. De club besloot hiertoe om de kans op confrontaties tussen verschillende supportergroepen te verkleinen. Aanvankelijk gaf de politie Polen zonder kaart geen toegang tot de sluis en verwees ze naar de ticketbox. Ergens tussen 18.15 en 18.30 uur was de kassa in de sluis open gegaan en werd alle Polen, met of zonder kaartje, toegang verschaft tot de sluis. In eerste instantie is de politie nog wel doorgedaan met fouilleren maar is daar vervolgens mee gestopt.

Resumerend zijn naar schatting veertig Poolse supporters éérs door de politie gecontroleerd en gefouilleerd om later, bij het passeren van het tourniquet, nog eens te worden gecontroleerd en gefouilleerd. De politie is gestopt met het controleren (eerst) en fouilleren (kort daarna) bij het buitenhek toen duidelijk werd dat FC Utrecht in staat was op een veilige manier de toegang tot het stadion te kunnen regelen. De extra werkzaamheden van de politie werden namelijk verricht met het oogmerk de club te ondersteunen bij het eerder openen van het vak V.

Van de 236 kaarten die niet verkocht waren in Warschau (549 minus 313) resteerden na voorverkoop bij de servicedesk (29 kaartjes) nog 207 kaartjes. In de sluis zijn 150 kaartjes verkocht aan de Polen, waarbij in de hectiek ter plekke controle op legitimatie achterwege bleef en ook meerdere kaartjes aan enkele personen zijn verkocht. Om circa 20.00 waren de 150 kaarten verkocht. De resterende 57 kaarten zijn niet in de verkoop gebracht.

Tussen het openen van vak V om 17.40 uur en de sluiting van de kaartverkoop om 20.00 uur was het aantal stewards in vak V opgelopen van 4 plus VC tot 13. De kaartverkoop in de sluis is verricht door de supporterscoördinator met een hoofdsteward. De bus met Polen vanaf de Jaarbeurs was intussen gearriveerd.

Het fouilleren had een aantal voorwerpen opgeleverd als blikjes, parapluis, glaswerk en Bengaals vuur. Wapens zijn niet aangetroffen. Ook zijn er geen toeschouwers als ernstig dronken waargenomen en is niemand de toegang geweigerd.

Hek geforceerd

Rond 20.15 uur brak een aantal supporters door een veiligheidshek heen, rechts van het tourniquet, en bereikte het uitvak. Dit hek bleek wel dicht maar niet op slot te zitten zodat het met een bankpasje of ijzerdraadje kon worden geopend. Tussen de twintig en veertig personen zijn via deze doorbraak ongefouilleerd het vak binnengekomen, daarna hadden ME (aanwezig op het bordes van het vak) en stewards de zaak weer onder controle. Vanaf dat moment achtte de VC het raadzaam verder geen mensen meer toe te laten, al dan niet in bezit van een kaartje. Niet iedereen met een kaartje was binnen maar een aantal zonder kaartje wél. Na visuele waarneming van de veiligheidscoördinator leek hem het vak niet vol maar hernieuwde toelating zou capaciteitsproblemen kunnen geven. De politie intussen gaf aan dat ontruiming van het vak een grote verstoring van de openbare orde zou geven. De driehoek besloot het vak niet te ontruimen.

Het feit dat een aantal Polen wel een kaartje had maar niet door het tourniquet het vak wilde betreden, laat zich (volgens aanwezige functionarissen van de club ter plekke) verklaren uit het feit dat er nog een theoretische mogelijkheid voor zwarte handel bestond. Tijdens de kaartverkoop was het niet toegestaan de sluis weer te verlaten naar buiten, maar sommige Polen wachtten wel op die mogelijkheid. Zij gaven geen gehoor aan de oproepen van stewards om het stadion binnen te gaan. Vandaar het verblijf van Polen mét en zónder kaartje in de sluis tussen buitenhek en tourniquet. Nadat het veiligheidshek tijdelijke doorbroken was en toegang noch uitgang mogelijk was, bleven er circa 80 Polen over in de sluis. Zij hebben daar tot 22.00 uur gestaan. Alleen een vader met zijn zoon werd nog toegelaten.

Het stadion loopt vol

De bussen met FC Utrecht-supporters, vertrokken vanaf de Mariaplaats, arriveerden zonder verdere problemen om klokslag 19.00 aan de noordzijde van het stadion, de hoofdingang.

De meegereisde ME zette een cordon neer naar de ingang van het stadion en de 200 supporters verspreidden zich vervolgens over de verschillende vakken van het stadion.

Van 19.00 tot 20.45 (aanvang wedstrijd) was de sfeer in het stadion veelbelovend. Er waren geen provocaties, met papieren folders (waarop stond *Legia Watchout*) maakten 13.000 mensen volgens de instructies geluid en vlak voor aanvang van de wedstrijd werd officieel vuurwerk afgestoken.

De ongeregeldheden

Na het eerste fluitsignaal hebben enkele FC Utrecht-supporters uit vak U zich provocerend gedragen richting Polen in vak V: Hitlergroet brengen, met andere gebaren uitdagen. Na acht minuten scoorde Legia 0-1, kort daarop gooide een onbekende uit vak V met een grote boog Bengaals vuur in vak U waarbij een 21-jarige man licht gewond raakte. Supporters uit vak U raakten oververhit, een handvol betrad via de gracht het veld en gooide spullen in vak V waaronder Bengaals vuur en een hoekvlag. Vanuit vak V gooide iemand het binnengeworpen Bengaals vuur weer terug op het veld. Stewards, spelers, functionarissen van FC Utrecht en enkele leden van de supportersvereniging, poogden de gemoederen te sussen en maanden de FC Utrecht-supporters weer terug te keren naar de tribunes. Na circa vijf minuten arriveerde de ME door de sluis van vak V. Zij herstelde de orde en werd gewelddadig benaderd door veertig tot vijftig FC Utrecht-supporters (schoppen, kuipstoeltjes gooien, spugen) waarbij de lange lat werd gehanteerd. In vak V was het intussen relatief rustig (verder werd niet gegooid, geen overdreven gebaren). Een onbekend aantal toeschouwers uit vak U had intussen het stadion verlaten. Toen de rust was teruggekeerd en nadat overleg met de UEFA-waarnemer (die beoordeelt of de situatie voor spelers en scheidrechters veilig is) had plaats gevonden, kon de wedstrijd weer hervat worden. Vanaf de 8^e speelminuut had de wedstrijd 38 minuten stilgelegen.

Ten aanzien van het gebeurde zijn enkele feiten relevant.

- Bengaals vuur was op meerdere plaatsen in het stadion, verspreid over verschillende vakken, waarneembaar de eerste 8 minuten;
- De werper van het eerste Bengaals vuur richting vak U is niet herkenbaar in beeld geweest op de veiligheidscamera's;
- De politie heeft dezelfde avond geconstateerd dat deze dader niet geïdentificeerd kon worden;
- Ook de ME, opgesteld in vak V, heeft deze dader niet kunnen identificeren,
- Meerdere geweldplegers van vak U waren wél herkenbaar in beeld en zijn later aangehouden en vervolgd;
- De man in vak V die in tweede instantie een stuk Bengaals vuur teruggooide op het veld was wél herkenbaar in beeld. Deze waarneming heeft de volgende dag plaats gevonden bij het bekijken van de videobanden en leidde niet tot een vervolg omdat de Polen toen al waren vertrokken. Bovendien is het discutabel of deze man het Bengaals vuur uit bescherming van zichzelf en omstanders op het veld gooide of met kwade bedoelingen.

De Polen in de sluis

Intussen bevonden zich nog altijd de circa 80 Polen in de sluis onder vak V, waaronder een aantal mét toegangsbewijs. In de sluis was geen toilet. Gezien de spanning in het stadion achtte de politie het raadzaam deze groep tijdelijk elders onder te brengen.

De driehoek besloot om 21.20 uur de sluis onder vak V te ontruimen. Zij zijn om 22.00 uur met bussen gebracht naar Fort de Bilt.

Daar hebben ze tot 0.30 uur in de bussen gewacht tot ze werden teruggebracht, gebruik makend van de sanitaire voorzieningen ter plekke. Met deze groep hebben zich geen incidenten voorgedaan. Tijdens de wedstrijd hebben zich verder ook geen incidenten voorgedaan.

De stad na de wedstrijd

Rellen en charges

Om 23.13 was de wedstrijd afgelopen, FC Utrecht had weer verloren, ditmaal met 1-3.

Na afloop van de wedstrijd werden de toeschouwers in vak V opgehouden tot het veilig was hen naar buiten te laten gaan. Buiten hielden zich groepen FC Utrecht-supporters op. Om 23.00 uur is Hoog Catharijne uit voorzorg afgesloten. Cafés in de binnenstad sloten op advies van de politie hun deuren. Een groep FC Utrecht-supporters, aangroeiend tot 200, heeft zich na de wedstrijd gewelddadig gedragen in de buurt van het stadion. Auto's met Poolse kentekens werden ernstig beschadigd, er is met vuurwerk en stenen naar de politie gegooid en tegen middernacht werd er gegooid naar de politie op de A. van Ostadelaan. De politie voerde enkele charges uit en heeft meerdere aanhoudingen verricht.

Na middernacht keerde langzaam de rust terug, de groepen supporters waren verspreid.

Open hek na de wedstrijd

Eerder al, nog voor middernacht, hadden enkele FC Utrecht-supporters zich toegang tot het stadion verschaft via een open hek bij vak N (zuidoosthoek van het stadion). Zij liepen vanaf die hoek de gracht in, richting vak V, maar werden halverwege tegengehouden door stewards en politie en weer verwijderd uit het stadion. Het hek in de zuidoosthoek stond na de wedstrijd enige tijd open om televisieploegen de gelegenheid te geven hun kabels en ander materiaal weer terug te brengen naar hun voertuigen.

Zeven Haagse supporters

Ongeveer tegelijkertijd had FC Utrecht de politie assistentie gevraagd om de Poolse supporters uit het uitvak te kunnen identificeren. Aanvankelijk kon de politie om capaciteitsredenen hieraan niet werken, buiten het stadion was de politie op dat moment druk doende met het handhaven van de orde. FC Utrecht wilde de Polen één voor één na identificatie het stadion laten verlaten, teneinde erachter te komen hoeveel ADO-supporters uit Den Haag zich ophielden onder de Polen. Stewards werden verzocht langer te blijven, papier en pen uitgedeeld en uiteindelijk is – met medewerking van de politie die in tweede instantie wel ondersteuning kon bieden – elke bezoeker uit vak V geïdentificeerd. Aanvankelijk werden paspoortnummers genoteerd, later beperkte de controle zich tot het inzien van legitimatiebewijzen. Onder de naar schatting 510 tot 530 bezoekers bevonden zich zeven Nederlanders, ADO-supporters uit De Haag. Vijf van deze zeven zijn aangehouden omdat ze zich niet konden legitimeren.

Polen terug uit Fort de Bilt

Terwijl de Polen het stadion verlieten, arriveerden onder begeleiding van de politie de bussen met Polen die bij Fort de Bilt hadden gewacht. Om 0.50 uur was het stadion leeg.

Twintig minuten later is een groep Polen op het station afgezet, de andere Polen zijn op eigen gelegenheid heenwaarts gegaan. Incidenten hebben zich niet meer voorgedaan. Om 1.50 uur ging de driehoek uiteen.

Aanhoudingen

Over de hele dag gemeten zijn 54 mensen aangehouden, waaronder zeven Polen bij HC. In de weken na de wedstrijd zijn nog eens 22 mensen aangehouden na verder onderzoek. De politie verwacht nog meer aanhoudingen te verrichten.

3 Beoordeling en conclusies

3.1 Inleiding

Conclusie 1

Alles overziende kan het handelen van club, gemeente, justitie en politie op 3 oktober 2002, alsmede de wijze van voorbereiding, als adequaat worden beoordeeld

Gewelddadige confrontaties tussen supporters van beide teams hebben niet plaats gevonden, slechts één persoon is licht gewond geraakt en er zijn relatief veel aanhoudingen verricht. Desalniettemin werd het normale leven in de binnenstad op donderdag 3 oktober ernstig verstoord, en is de omgeving van het stadion die avond geplaagd door vernielingen. Ook in het stadion zijn vernielingen aangericht.

Hadden genoemde partijen deze ongeregelde heden kunnen voorkomen? Gezien de instrumenten waarover club, gemeente, justitie en politie beschikken, luidt het antwoord nee. Het optimale resultaat zou liggen in de beheersing van grote groepen relzoekers, het belemmeren van hun daden en het individueel aanhouden en vervolgen van hooligans die toch de wet overtreden.

Betekent dit dat club, gemeente, justitie en politie optimaal hebben gefunctioneerd in het inperken van de ongeregelde heden?

Ook nu luidt het antwoord nee. Op een aantal aspecten namelijk had door een betere uitwisseling van informatie en vervolgens afstemming van te voeren strategie, effectiever kunnen worden gehandeld.

Er zijn dus redenen om, de feitelijke gang van zaken overziende, op onderdelen bedenkingen te plaatsen. Deze bedenkingen hebben vooral betrekking op de wijze waarop gemeente, politie en club, voorafgaande aan de wedstrijd, informatie uitwisselden en beleid afstemden, alsmede op de wijze waarop de club zich vooraf verdiept heeft in de heersende gevoelens onder de eigen aanhang. In paragraaf 3.3 Voorbereiding wordt hier op ingegaan.

Ten aanzien van de wedstrijddag zelf, zijn in de marge enkele opmerkingen te plaatsen bij het insluiten en afvoeren van grote groepen relzoekende supporters. In paragraaf 3.4 De wedstrijddag worden ook enkele conclusies getrokken over het optreden van de politie, het verplaatsen van relzoekende supporters en aan het controleren en fouilleren bij het uitvak.

3.2 Formeel toetsingskader

Bij het beoordelen van de kwaliteit en effectiviteit van het handelen van de verschillende partijen in de voorbereiding en op de wedstrijddag zelf, ligt de eerste toetsing in het nakomen van gemaakte afspraken.

De volgende documenten gelden als toetsingskader.

- Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en -geweld, september 1997. Bindend document voor alle actoren.

- Handboek veiligheid, augustus 2001. (KNVB). Voorwaarden, voorschriften en aanbevelingen ter bevordering van de orde en veiligheid in Nederlandse voetbalstadions. Bindend voor de club.
- Safety and security in the Stadium for all UEFA Competition Matches, 2000. (UEFA). Bindende instructies voor de club.
- Convenant betaald voetbal Utrecht, 2 september 2002. Bindend document voor alle actoren.
- Algemene Plaatselijke Verordening Utrecht, Gemeentebld Utrecht 2001, nr 8 en Gemeentebld Utrecht 2002, nr 15. Bindend voor gemeente en politie.
- Draaiboek wedstrijdorganisatie FC Utrecht – Legia Warschau, 1 oktober 2002. (FC Utrecht). Bindend voor club.
- Draaiboek Politie FC Utrecht – Legia Warschau, donderdag 3 oktober 2002. (Politie, regio Utrecht, district Tolsteeg). Bindend voor politie.

Alle partijen hebben zich in de voorbereiding en op de wedstrijddag zelf, gehouden aan de afspraken zoals vastgelegd in bovengenoemde documenten. Uitzondering hierop is de kaartverkoop aan Poolse supporters op de wedstrijddag in de sluis onder vak V, deze is geschied zonder controle op Poolse paspoorten. Daar staat tegenover dat de controle op nationaliteit wel heeft plaatsgevonden bij het verlaten van vak V.

3.3 De voorbereiding

Informatie-uitwisseling

De uitwisseling van informatie, zoals ook vastgelegd in beleidskader, convenant en voorschriften, is conform afspraak verlopen. Echter, daarmee is niet gesteld dat partijen ook effectief hebben gecommuniceerd. Met name de communicatie tussen club en gemeente als voorwaarde om te komen tot een gezamenlijke strategie, heeft in te geringe mate plaatsgevonden.

Politie en club, de twee belangrijkste operationele partijen voor wat betreft de orde en veiligheid buiten, respectievelijk binnen het stadion, hebben op strategisch niveau langs elkaar heen gecommuniceerd.

Tekenend hiervoor is het feit dat de kwalificaties "enig spanningsveld" (club) en "hoog risico" (gemeente/politie) naast elkaar worden gehanteerd, terwijl de club de term "hoog spanningsveld" ook voorhanden heeft. Met op zich een eigen interne logica, kunnen club en politie uitleggen dat ze hetzelfde bedoelen, dat de term "hoog spanningsveld" is weggelegd voor wedstrijden waarbij combivervoer verplicht is en dat binnen UEFA-verband geen combivervoer kan worden opgelegd. Acceptatie van het hanteren van twee betekenissen van de term "enig spanningsveld" (in de Nederlandse competitie betekent dit *enig* spanningsveld, in de UEFA-competitie betekent dit *hoog* spanningsveld), wijst echter op een gebrek aan gezamenlijkheid in de voorbereiding op strategisch niveau.

In de communicatie komt dit als volgt tot uiting. Tijdens de gedegen voorbereiding van de politie op de thuiswedstrijd, ontving zij verontrustende informatie. Er waren voortekenen dat delen van de aanhang van Utrecht geagiteerd was, uit op revanche, en zich gewelddadig zou opstellen tegenover Polen. Ook was via de politie van Warschau bekend dat onder de Poolse supporters agressie heerste. Tevens was de link met de harde kern van ADO Den Haag bekend. Mede omdat de Poolse supporters geen voorspelbare route volgden, besloot de politie in afwijking van andere UEFA avondwedstrijden, tot inzet van extra mensen en maakte draaiboeken voor twee locaties.

De club intussen wist hier niet van. FC Utrecht bereidde zich gedegen voor maar had (of herkende) geen signalen dat een deel van de eigen aanhang, meer dan anders, uit was op rellen en confrontaties. Het draaiboek van FC Utrecht spreekt in de toelichting dan ook niet van extra spanning maar van een "lichte spanning" (en in dit verband betekent dit ook lichte spanning). Op de wedstrijddag zelf is de inschatting van de spanning wel verhoogd in verband met de onrust in de stad.

In het veelvuldig contact tussen club en politie, de week voor de thuiswedstrijd, werd vooral gesproken over operationele kwesties in en rond het stadion, niet over inschatting van gevaren en afstemming van maatregelen. Het overleg met gemeente en politie bleef steken in het actualiseren van de projectmatige aanpak van de wedstrijd.

Conclusie 2

De politie en de gemeente hadden de clubleiding vooraf in moeten lichten over de extra zorgen die zij hadden ten aanzien van de orde en veiligheid op 3 oktober .

Op grond van strategisch overleg had de club extra maatregelen kunnen nemen. Het opstellen van stewards op de rand van het veld, met gezicht naar de tribune, had escalatie in het stadion wellicht kunnen voorkomen. Ook het ophangen van een fijnmazig net voor vak V (het uitvak) had dat effect kunnen hebben.

Informatie vergaren en wegen

Had de club, zonder waarschuwing van de politie en gemeente, zélf tot de slotsom kunnen komen dat de stemming onder de eigen aanhang extra gespannen en gewelddadig was?

Het antwoord is ja, de club had meer kunnen weten en de risico's beter kunnen inschatten. En dat zou reden kunnen zijn geweest voor extra maatregelen zoals in de vorige paragraaf genoemd.

In een vroegtijdig stadium heeft de club ervoor gekozen om de eigen supporters in Warschau minimaal te begeleiden. Op zich had de club daar goede redenen voor (met name de overmacht aan Poolse politie) maar als neveneffect van dit beleid voelden de supporters zich in de steek gelaten.

Een lange lastige reis, een naargeestig stadion, een verloren wedstrijd, vijandige skinheads die met geweld dreigden en een grote intimiderende politiemacht die zich weinig klantvriendelijk opstelde, dit alles gevoegd bij de eigen club die "hun" supporters in de kou laat staan, zie hier de elementen die aan de bron staan van frustratie. De relatie tussen club en supportersvereniging, toch al negatief gekleurd door enkele problemen rond de verbouw van het stadion, werd er niet beter op.

Elke club doet er verstandig aan, hoe dan ook, een vertrouwensband te hebben en te onderhouden met georganiseerde supporters. Daarmee bindt de club ook potentieel lastige individuele supporters meer aan zich. De beslissingen die FC Utrecht heeft genomen, zowel ten aanzien van de supportersondersteuning in Warschau (minimaal), als ten aanzien van de rol van de supportersvereniging bij de organisatie van de uitreis (geen rol), zijn rationeel gezien begrijpelijk, maar vergroten de afstand tussen supporter en club. Hoe groter deze afstand door supporters ervaren wordt, des te meer ruimte er is voor negatieve gevoelens onder supporters.

Dat is geen rechtvaardiging van wangedrag van supporters, wel de constatering van een mechanisme waar een club rekening mee moet houden.

In de twee weken tussen uit- en thuiswedstrijd namen de ongenoegens onder de harde aanhang van FC Utrecht verder toe. De verhalen over wat er mis was gegaan in Polen werden dikker en dikker, zowel op internet als in krantenartikelen. Groepen supporters pookten elkaar steeds meer op richting 3 oktober. Dán zou FC Utrecht revanche nemen door te winnen. Dán zouden zij, de harde kern supporters, revanche nemen op "die" Polen door ze de stad uit te jagen. De club heeft deze signalen niet geïnterpreteerd als extra verontwaardigend. Internet als bron van informatie wordt onbetrouwbaar geacht, is dat uiteraard ook, maar dat wil niet zeggen dat álle informatie uit de gastenboeken van de supporterssites onjuist is.

Conclusie 3

FC Utrecht had de heersende gevoelens onder delen van de eigen supporters beter moeten herkennen en interpreteren.

De minimale inzet van supportersbegeleiders in Warschau heeft deze informatieverwerving alsook de stemming onder de meegereisde supporters, geen goed gedaan. Ten dele verklaart deze stemming de aard van de ongeregelheden op 3 oktober.

De Poolse supporters

Kennis over Legia-supporters werd vergaard door de politie van Utrecht. De contacten met de politie in Warschau verliepen moeizaam, onder meer omdat Warschau geen voetbalcoördinator kent. Met de politie van Den Haag werd (in verband met de hooliganband Legia Warschau / Den Haag) informatie uitgewisseld. FC Utrecht heeft meerdere pogingen gedaan een antwoord te krijgen op de vraag hoeveel Polen wanneer op welke wijze naar Utrecht zouden komen. Met Legia Warschau als tegenstander voor deze UEFA-cup wedstrijd trof Utrecht het niet qua wedstrijdorganisatie.

Conclusie 4

Politie en club hebben zich voldoende moeite getroost om informatie over de Poolse supporters te vergaren

3.4 De wedstrijddag

Algemeen

Allereerst moet geconstateerd worden dat aan de bron van nagenoeg alle ongeregelheden op 3 oktober 2002, groepen en groepjes FC Utrecht-supporters stonden. De ongeregelheden bestonden vooral uit hún pogingen om confrontaties met Poolse supporters aan te gaan. Van Poolse zijde, met lichte steun van Haagse ADO-supporters, is op twee momenten gewelddadig opgetreden. Eerst tussen de Jaarbeurs en Hoog Catharijne waar de politie ook aanhoudingen heeft verricht toen de Polen poogden Hoog Catharijne binnen te dringen. Ten tweede in het stadion waar een vermoedelijk Poolse supporter, een stuk Bengaals vuur tussen de FC Utrecht-supporters in vak U gooide. Gezien het verloop van de ongeregelheden was het niet het patroon dat de FC Utrecht-supporters reageerden op Poolse provocaties. Veeleer was het de uitvoering van het voornemen om revanche te nemen op

alles wat in Polen als negatief ervaren is. Door de supportersgroepen te scheiden, kleine groepjes te volgen en Polen naar het stadion af te voeren, heeft de politie ernstige vechtpartijen weten te voorkomen.

Conclusie 5

Het optreden van de politie, gericht op het voorkomen van confrontaties, was adequaat en succesvol

Afvoeren van de grote groep FC Utrecht-supporters

Wat te doen met de groep relzoekende FC Utrecht-supporters die de politie tegen 17.00 heeft ingesloten in de binnenstad? Deze vraag lag voor in de driehoek. Zo'n twee uur lang had deze supportersgroep gepoogd Polen te belagen en Hoog Catharijne binnen te dringen. Met gepast geweld wist de politie dat allemaal te voorkomen. Individuen die strafbare feiten hebben gepleegd werden aangehouden, dat was van te voren afgesproken. Voor het aanhouden van de hele groep achtte de Officier van Justitie geen grond aanwezig. Formeel heeft zij daarin gelijk, alleen individuen kunnen strafbare feiten plegen. En voor toepassing van het middel 'bestuurlijke ophouding' ontbraken de bevoegdheden. Waarop de driehoek besloot de hele groep, minus de aangehouden personen, met stadsbussen, onder controle van de ME, naar het stadion te brengen. Achterliggende gedachte was op deze manier confrontaties met Poolse supporters te voorkomen. Deze wijze van afvoeren was voorzien in het draaiboek van de politie.

Twee opmerkingen kunnen hierbij gemaakt worden. Ten eerste werden ook de Polen naar het stadion gedirigeerd. Het uitvak werd daar tegen zessen voor open gesteld. Transport van de overlast bezorgende FC Utrecht supporters naar het stadion tegen zevenen, hield in dat gedurende één uur en drie kwartier vóór aanvang van de wedstrijd, alle kempfanen in het stadion zouden zitten. Weliswaar was een fysieke confrontatie daar niet mogelijk, het zou wel escalierend op de toch al grimmige stemming kunnen werken. Niet met zekerheid kan worden vastgesteld of deze overweging in de driehoek is bediscussieerd. In ieder geval vormde het geen beletsel om de verschillende groepen bijeen te brengen in het stadion. In de praktijk echter was de sfeer gedurende deze lange wachttijd (van 19.00 uur tot 20.45 uur) goed te noemen en hebben zich geen onderlinge vijandigheden voorgedaan.

De tweede opmerking heeft betrekking op alternatieve instrumenten die de driehoek voorhanden had. Zo geeft de APV (artikel 33) de mogelijkheid om voetbalsupporters naar een aangegeven plaats te sturen, of zelfs buiten de gemeentegrenzen te sturen. Zouden ze weigeren, dan zijn ze strafbaar en dus aan te houden. Feitelijk is dit artikel op 3 oktober gebruikt om de groep naar het stadion te vervoeren. Maar met net zo veel rechtsgrond had de groep ordeversturende FC Utrecht supporters naar de Jaarbeurs of Fort de Bilt kunnen worden vervoerd om daar langdurig op legitimatiebewijs te worden gecontroleerd. Ook hadden ze bijvoorbeeld bij Maarssen over de gemeentegrens kunnen worden gezet.

Deze laatste mogelijkheid (de methode Koppejan, genoemd naar een Amsterdamse hoofdcommissaris uit de jaren zestig die deze truc toepaste), is al jaren uit de gratie. In de driehoek is deze toepassing van artikel 33 APV, impliciet bedoeld voor supporters van de bezoekende club, dan ook niet besproken. Maar ook de mogelijkheid de groep naar een andere plaats dan het stadion af te voeren, is niet bediscussieerd.

Relzoekende supporters hebben één vrees: aangehouden worden en de wed-

strijd missen. Wanneer provoceren, rellen veroorzaken, en ordeverstoren “bestraft” wordt met het missen van de wedstrijd zelf, gaat daar een preventief effect van uit. Het vooruitzicht tijdig naar het stadion te worden vervoerd, schrikt relbeluste supporters geenszins af. En repressie (aanhouding) hoeft de ‘slimme’ hooligan ook niet te vrezen wanneer hij zijn gewelddadig handelen niet te veel in het oog van politie of camera verricht.

Terzijde doch terzake: het voelt scheef aan dat mensen, druk doende met ordeverstoring en geweld (ze bezorgen de politie handen vol werk, maken winkeliers en publiek angstig) worden vervoerd naar de plaats waar ze willen zijn: het stadion, omwille van het voorkomen van ordeverstoring en geweld.

De indruk moet niet worden gewekt dat vervoer naar een andere plaats dan het stadion dús effectiever zou zijn geweest en dús zou moeten zijn verordonneerd. De vraag is wat te doen met die groep wanneer bestuurlijke ophouding niet tot de mogelijkheden behoort. Mensen mogen immers niet tegen hun zin worden vastgehouden. Het vasthouden zou plagerig moeten via controle van legitimatiebewijzen, en dan kan de grens overschreden worden van wat wettelijk toegestaan is. Deze wijze van toepassing van APV, artikel 33 had op een creatieve wijze het instrumentele gat op kunnen vullen waarmee de driehoek werd geconfronteerd: het gat tussen *aanhouden* (daar was geen juridische grond voor) en *ophouden* (daarvoor ontbrak de bestuurlijke bevoegdheid). Deze optie verdiende een serieuze overweging en die heeft niet plaats gevonden.

De creatieve weg, langs het randje van de bevoegdheden, vroeg om meer discussie omdat langs deze weg de ordeverstoorders worden getroffen zonder dat er aanhoudingen hoefden te worden verricht.

Conclusie 6

Het sturen van groepen relzoekende supporters naar een andere plaats dan het stadion, is niet afdoende besproken in de driehoek. Daarmee ontbeerde het politieoptreden ten aanzien van niet-aangehouden supporters, de kans op een repressief effect alsmede een preventief effect op de langere termijn.

Afvoeren van de bus Polen bij de Jaarbeurs.

Hetzelfde als in de vorige paragraaf gesteld is ten aanzien van de grote groep FC Utrecht-supporters, kan worden opgemerkt over de groep Polen (met enkele Hagenaars) die tegen 19.00 uur de orde verstoorden tussen Jaarbeurs en Hoog Catharijne. Enkele Polen die geweld hanteerden konden worden aangehouden, de overige ordeverstoorders werden onder politietoezicht begeleid naar het stadion. Ook hier is niet de mogelijkheid besproken deze groep buiten de gemeentegrens of naar een alternatieve locatie te zenden.

Het uitvak

De club heeft op verzoek van de burgemeester het uitvak van het stadion eerder geopend. Daarmee heeft de club coöperatief meegewerkt aan het zoveel mogelijk scheiden van de supportergroepen. Deze vervroegde opening van Vak V was een inbreuk op de eigen planning (stadion open om 19.00 uur).

Met bijstand van de politie en versnelde inzet van enkele stewards, is deze vervroegde openstelling succesvol verlopen. Alle legale toeschouwers in het uitvak zijn conform afspraak gefouilleerd, sommigen zelfs twee keer, en er zijn niet teveel kaarten verkocht.

Het vak zat ook niet vol. Tegenover de 57 niet in verkoop gebrachte kaarten staan tussen de 20 en 40 mensen die zich illegaal toegang hadden verschaft.

De beslissing van de club om de kaartverkoop in het vak te verrichten en daarmee te voorkomen dat Polen gaan "zoeken" bij de hoofdingang en in contact zouden komen met de FC Utrecht-supporters, was verstandig en in de lijn van het politiebeleid. Dat hierbij de legitimatie achterwege is gebleven was formeel tegen de afspraak, maar had materieel geen nadelige gevolgen. Het veiligheidshek dat korte tijd geforceerd was en waarlangs de 20 tot 40 mensen illegaal het vak in glipten, moet gezien worden als een riskant bedrijfsongeval dat relatief goed is afgelopen.

Er is geen relatie te leggen tussen de rellen in het stadion en na afloop van de wedstrijd enerzijds en het gehele proces in de sluis anderzijds (toelating, controle, fouilleren, geforceerd hek). De relatie zou op het eerste oog kunnen liggen in het naar binnen brengen van het stuk Bengaals vuur waarmee gegooid is. Ofwel het fouilleren heeft dit Bengaals vuur niet kunnen onderscheppen, ofwel het bewuste stuk Bengaals vuur is via de doorbraak door het veiligheidshek naar binnen gesmokkeld. Nader onderzoek en ook opmerkingen dienaangaande van stewards en politiefunctionarissen, geven aan dat ook bij adequaat fouilleren een sigaarvormig voorwerp van 13 cm lengte met een diameter van 2,5 cm (de maten van Bengaals vuur) onder normale omstandigheden naar binnen is te smokkelen. Ergo, het betreffende stuk Bengaals vuurwerk kan door de fouillerende stewards nooit met zekerheid worden gevonden. Laat onverlet dat het door het opengebroken hek naar binnen kan zijn gebracht. Het risico dat de wedstrijdorganisatie liep vanwege het open gebroken hek, betreft echter niet het Bengaals vuur maar de kans dat wapens of groot vuurwerk langs die weg naar binnen zouden zijn gebracht. Hiervan is niets gebleken maar het risico was wel degelijk aanwezig.

Ontruiming van het vak is overwogen en ook in de driehoek besproken. De verstoring van de openbare orde door de ontruiming van een vak met tussen de 510 en 530 mensen, zou evenwel een groter risico met zich meebrengen dan het risico dat daarmee bestreden moest worden. De aanwezigheid van de ME in het vak, gezicht naar de toeschouwers, diende ook als een waarborg om zonodig snel te kunnen ingrijpen.

Conclusie 7

De club heeft adequaat gereageerd op het verzoek het uitvak eerder te openen en heeft dit op een verantwoorde manier gedaan. Kaartverkoop, controle en fouilleren zijn correct verlopen, behoudens controle op legitimatie en op het veiligheidshek. Het vak zat niet vol.

Overige overwegingen

Resten nog enkele opmerkingen.

Ten eerste de kwestie van de Polen die niet in het vak waren en wel een kaartje hadden. Zij weigerden het stadion te betreden, vermoedelijk wachtend op andere Polen of op kansen om kaartjes op de zwarte markt te verkopen.

Dit is geheel hun eigen verantwoordelijkheid. FC Utrecht kan kwalijk mensen dwingen het stadion te betreden op grond van het feit dat ze een kaartje bezitten.

De sluis uit kon ook niet omwille van het voorkomen van confrontaties en de kans dat dan een zwarte markt zou kunnen ontstaan.

Ten tweede de kwestie van de ongeveer 80 aanwezigen in de sluis nadat de toegang tot het stadion werd gestopt. Hoewel de formeel juridische redenen hiervoor zwak waren, was het een verstandig besluit van de driehoek om deze groep tijdelijk onder te brengen bij Fort de Bilt en later die nacht weer bij de vertrekkende Polen in te laten voegen. Omdat de mensen zelf wel gebaat waren bij deze maatregel, verliep het goed.

Ten derde het vraagstuk drank en drugs. Er was geen sprake van groepen Polen of FC Utrecht-supporters die dermate ingenomen hadden dat er sprake was van openbare dronkenschap. Dat zegt vermoedelijk weinig over de mate van drankgebruik maar veel over de mate van gewenning. Zowel op straat als bij het stadion is gelet op dronkemansgedrag, maar dit gaf geen aanleiding tot ingrijpen of toegang weigeren. Wel lijkt het erop dat zowel de Polen als de relzoekende FC Utrecht-supporters, vooraf flink gedronken hadden hetgeen voor agressie en overmoed zorgde. Ook bestaat het vermoeden dat enkele FC Utrecht supporters onder invloed van cocaïne waren. Met name de opnames van de veiligheidscamera's wijzen in die richting. Snuivend, briesend en zich voortbewegend als een strak gespannen veer, begeven supporters zich richting ME-linie hetgeen doet vermoeden dat hier meer dan alleen adrenaline in het spel is. Ten aanzien van het vooraf drinken werkt de aanvangstijd (20.45 uur) een rustig verloop van het wedstrijdgebeuren niet in de hand. Zou de wedstrijd minder spanning vooraf hebben gekend en een paar uur eerder zijn begonnen, dan was de kans op ongeregelde heden kleiner geweest.

Ten vierde het heersende gevoel onder veel fanatieke FC Utrecht supporters. Vooraf voelden dezen zich tekort gedaan, onrecht aangedaan, geïntimideerd en gekleineerd door de fans van Legia Warschau en door de Poolse politie. Daaraan moet worden toegevoegd dat zij zich niet gesteund voelden door de eigen club, die zich correct gedroeg maar zich niet warm en meevolend opstelde tegenover de supportersvereniging. Veel hooligans zijn daar geen lid van maar solidariseren wel wanneer het idee ontstaat dat "de echte supporters" onrecht wordt aangedaan. De uitlatingen van de supportersvereniging in een artikel in het Utrechts Nieuwsblad, versterkten het revanchistische gevoel dat al bestond. Niet alleen het eerste van FC Utrecht had verloren, ook de harde kern was angst aangejaagd in Warschau.

Toen bleek dat de politie en de club zich weinig gelegen lieten liggen aan deze gevoelens en als hoofddoel een prettige wedstrijd in een vriendelijke, veilige omgeving hadden, voelden de fanatieke, opgeladen FC Utrecht-supporters zich er alleen voor staan.

Sterker nog, hoe meer zij zagen dat – de eigen beschouwingen op internet geven dit duidelijk aan – de politie op hén lette in plaats van op de Poolse fans van Legia Warschau en hén de voet dwars zette bij pogingen Hoog Catharijne te betreden, hoe feller zij hun solostrijd inzetten. Nadat het Bengaals vuur door een supporter uit het Poolse vak in hún vak was gegooid, was de heersende reactie richting politie dat deze moest optreden tegen de Polen in plaats van tegen hen. Eenmaal gevangen in deze spiraal van zelfbeklag is de hardkernsupporter, van oordeel dat hij de "oneerlijke" verhoudingen moeten bevechten, liefst de Poolse vijand maar als beschermer daarvan dus de politie. Op internet eindigt het verslag van fcuyouth als volgt: *"De Telegraaf kop-te 'Voetbaloorlog in Galgewaard' en iedereen spreekt van een gitzwarte bladzijde in de (inter)nationale voetbalgeschiedenis en de geschiedenis van FC Utrecht. Er dreigt een uitsluiting voor Europees voetbal voor FC Utrecht, etc.*

Iedereen moet er gewoon ze bek over houden en er is maar 1 krant waar wij iets van waarheid uithaalden en dat was de volkskrant. Die schreven 'de Utrecht aanhang waarschuwde op voorhand voor een oorlog, zij hebben geen woord overdreven en alles wat ze zeiden waargemaakt'".

4 Aanbevelingen

Bestuurlijke ophouding

Bestuurlijke ophouding van groepen dreigende supporters, vult het instrumentele gat dat nu bestaat tussen aanhouden op grond van strafbare feiten en afvoeren naar het stadion of een andere plaats. Het verdient aanbeveling de burgemeester de bevoegdheid te geven dit middel te kunnen inzetten op dagen dat er wedstrijden met een hoog risico gespeeld worden.

Strategisch beraad

Het verdient aanbeveling om in de voorbereiding van risicowedstrijden bestuurlijk overleg te voeren tussen FC Utrecht en gemeente, teneinde een gezamenlijke inschatting te maken, die als basis kan dienen voor de inzet van middelen.

Hanteren van termen

Het verdient aanbeveling om gehanteerde kwalificaties op elkaar af te stemmen.

Investeren in supporters

FC Utrecht doet er goed aan de verhouding met georganiseerde supporters te verbeteren en meer te investeren in de begeleiding van supportersgroepen.

Tijdstip wedstrijd

Het verdient aanbeveling geen risicowedstrijden te laten aanvangen later dan 18.00 uur.

Supportersbegeleiding

Het verdient aanbeveling om in UEFA-verband te pleiten voor richtlijnen over supportersvervoer, -begeleiding en -ontvangst.

Bijlagen

Bijlage 1 Geraadpleegde stukken

- *Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en -geweld, september 1997.* Bindend document voor alle actoren (KNVB, BVO, Gemeenteraad, Burgemeester, Korpsbeheerder, Politie, Openbaar Ministerie, Commissaris van de Koningin, vervoersmaatschappijen) en de rijksoverheid;
- *Handboek veiligheid, augustus 2001.* (KNVB)
Voorwaarden, voorschriften en aanbevelingen ter bevordering van de orde en veiligheid in Nederlandse voetbalstadions;
- *Safety and security in the Stadium for all UEFA Competition Matches, 2000.* (UEFA)
Binding instructions for the prevention of crowd disturbances;
- *Convenant betaald voetbal Utrecht, 2 september 2002* (BVO FC Utrecht, Burgemeester, Arrondissementsparket Utrecht en Politie, regio Utrecht)
Bindende afspraken en richtlijnen met betrekking veiligheid rond voetbalwedstrijden;
- *Algemene Plaatselijke Verordening Utrecht*, Gemeenteblad Utrecht 2001, nr 8 en Gemeenteblad Utrecht 2002, nr 15;
- *Draaiboek wedstrijdorganisatie FC Utrecht – Legia Warschau, 1 oktober 2002.* (FC Utrecht);
- *Referee's report and Preliminary Report, 4 oktober 2002* (UEFA: scheidsrechter en waarnemer).;
- *Decision of 10 October 2002*, (UEFA: Control & Disciplinary Body);
- *Returnwedstrijd eerste ronde UEFA Cup-toernooi - Rapportage, ongedateerd.* (FC Utrecht);
- *Draaiboek Politie FC Utrecht – Legia Warschau, donderdag 3 oktober 2002, ongedateerd.* (Politie, regio Utrecht, district Tolsteeg);
- *Rapportage inzake onderzoek politieoptreden voetbalwedstrijd FC Utrecht – Legia Warschau d.d. 3 oktober 2002, 1 november 2002.* (Politie Regio Utrecht);
- *Conclusies (operationele) driehoek stad Utrecht, 4 oktober 2002.*

Bijlage 2 Geïnterviewde personen

- De heer E.J. Visser, voorzitter Stichting FC Utrecht;
- De heer J. van den Kant, vice-voorzitter Stichting FC Utrecht;
- De heer C. Willemsen, stadionmanager FC Utrecht;
- De heer B. Gerritsma, veiligheidscoördinator FC Utrecht;
- De heer S. Papa, supporterscoördinator FC Utrecht;
- De heer W. Houtzager, hoofdsteward thuiswedstrijden FC Utrecht;
- Mevrouw S. Zouteriks, teamchef stewards uitvak FC Utrecht;
- De heer B. ten Boden, voorzitter supportervereniging FC Utrecht;
- Mevrouw L. Jansen, medewerkster supportervereniging FC Utrecht;
- Mevrouw mr. A.H. Brouwer-Korf, burgemeester van Utrecht;
- De heer mr. E.C. Van Leeuwen, hoofd afdeling Openbare Orde, Veiligheid en Bestuurlijke Organisatie, Gemeente Utrecht;
- De heer O. Flemming, beleidsmedewerker afdeling Openbare Orde, Veiligheid en Bestuurlijke Organisatie, Gemeente Utrecht;
- Mevrouw H. Festen, Openbaar Ministerie, Utrecht;
- De heer mr. A.D. Heil, districtschef Regio Utrecht, District Paardenveld;
- Mevrouw L. Sievers, algemeen commandant Politie Utrecht;
- De heer D. van Dijk, voetbalcoördinator Politie Utrecht.

Bijlage 3 Overige informatiebronnen

Internet

Websites supportersgroepen FC Utrecht en ADO-Den Haag, specifiek de gastenboeken over de periode 1 september tot 5 oktober 2002 van onder andere:

- lycos.nl/utrechtfanatac;
- forza-utreg.nl;
- utrechtssupportershouten.nl en
- idem -nieuwegein.nl;
- geocities.com/fcuyouth.

Videobeelden

- Opnames Studio Sport d.d. 3 oktober 2002.
- Banden van beveiligingscamera's bij vakken U en V tot hervatting wedstrijd, idem beelden hele stadion eerste 8 minuten.

Artikelen uit

- Utrechts Nieuwsblad;
- Trouw;
- Telegraaf;
- Volkskrant.

Telefonische gesprekken

- Twee individuele supporters die naar de wedstrijd in Warschau zijn geweest,
- Politiefunctionaris die interne rapportage van de politie heeft opgesteld.

Verder

Memo's, faxen, interne verslagen en brieven van en naar politie, club en gemeente, betrekking hebbend op voorbereiding uitwedstrijd en thuiswedstrijd dan wel afwikkeling incidenten.

Bijlage 4 Begeleidingscommissie onderzoek

- mevr. M. Spit (PvdA)*;
- dhr. V. Oldenburg (Leefbaar Utrecht)*;
- dhr. G. Abrahamse VVD*;
- dhr. H. Janssen (CDA)**;
- dhr. R. Giesberst, vervangen door Mevr. Schuring (Groen Links)**;
- dhr. A. Smits griffier*.

*beide overleggen begeleidingscommissie

**alleen tweede overleg begeleidingscommissie

Bijlage 5 Situatieschets sluis onder vak V

Situatieschets sluis onder vak V.

